

## LXVI.

Krajni šolski svet mi ni hotel dati kompetentnega stanovanja. Odlok okrajnega šolskega sveta, da mi morajo plačati stanarino, tudi ni spametoval teh brihtnežev. Da pridem vsaj do stanarine, sem moral stanovanje zapustiti. 14 dni pred izselitvijo pa sem poslal vsem udom kraj. šol. sveta okrožnico ter jim naznanil, da se tega in tega dne izselimi ako mi do tačas stanovanja ne uredi. Ob koncu sem pripomnil, da mi bodo morali plačati tudi selilne stroške, če mi stanovanje po selitvi prirede. (Dela je namreč bilo malo in je iz zavlačevanja bilo spoznatu le svojevlastnost nekaterih, ki so druge strahovali.)

Sedaj bi rad vedel, ali lahko tirjam selilne stroške (ker se mi je pohištvo poškodovalo) in po katerem potu bi jim prišel do živega, če bi se ustavljali.

Najboljše je, da se zaradi teh stroškov, ki naj odgovarjajo dejanskim izdatkom in dejanski škodi, provzročeni zaradi dvakratne selitve pogodite s krajnim šolskim svetom. Ako se Vam to pogajanje z njim ne posreči, razložite stvar okrajnemu šolskemu svetu, ki bo menda že končno razsodil.

## Kranjsko.

**Pedagoško društvo v Krškem** je priredilo svoj letošnji občni zbor v četrtek, dne 19. novembra, v prijaznem Trzišču pri Mokronogu. Dasi je bilo isti dan vreme kaj neugodno — v dolini ob Mirni je bilo še mnogo snega in dež se je neprenehoma vsiljeval — se nas je zbralo čez 40 učitelje in učiteljev. Zborovanje se je vršilo po določenem redu in opaziti je bilo zanimanja, kakor še malokdaj poprej. Tovariš Škulj je s svojim nastopom: Praktični na uporaba mleka pokazal, kako bi morali pravzaprav d-lati v ponavljalni šoli. Da je pri ponku uporabljal skioptikon, pač ni škodilo stvari, ampak smo ravno zato dobili vtisk nekakega poljudnega predavanja, in to je prav! Ponavljalne šole še v doglednem času menda ne mislijo opustiti; zato si naj pa učiteljstvo pomaga tako, da smatra te dve leti kot nekakšen prehod iz šolna dom. Otrok naj se priuči v tem času uporabljati to, kar je pridobil doslej v šoli. Ni potreba, da bi v ponavljalni šoli poučevali na podlagi urnika, ki visi v okvirju na st-ni, ampak ravnanje se po potrebi časa in kraja, v katerem živimo. Predvsem pa: ven iz zatohle šolske sobe na vrt, na njivo, v vinograd, k reki, v drevnico, k čebelnjaku, v kuhinjo in klet, v gozd in na travnik! Tako bo otrok vsaj v zadnjih letih rad pohajal k učitelju, sprijaznila se bosta in ostala prijatelja! In izginil bo vsaj deloma strah pred ponavljalno šolo, strah, ki ga imata v isti meri učenec in učitelj. Gorenje velja pa tudi za kraje, ki imajo ponavljalne šole: zadnja šolska leta pustimo urnik in živimo nekoliko življenja z otrokom. Komur izmed gg. nadzornikov je do zdravega in naravnega razvoja šolstva, mi bo pritrdil, kdor pa bolj ljubi mučenje desetinskih števil in vlomkov, sklanjanje samostalnikov in formulirane stavke, naj pomisli, da to delo lahko opravlja namesto učitelja po nekoliko dneh tudi postrešek, če ga podpremo s podrobnim učnim načrtom in mu damo v roko kopico učnih slik. Da pa postopamo tako, kakor sem omenil zgoraj, v to je treba učitelja! Ker pa sploh nimam namena, pisati članek o ponavljalni šoli in njevi reformi, se povrnem k poročilu. Tovariš Bohinjec nam je nato podal nekoliko praktičnih izkušenj o uporabi skioptikona pri ponku. S ponosom mi je zabelžiti dejstvo, da ima krški okraj že deset skioptikonov in nekoliko tisoč diapozitivov na razpolago. Vsakomur, ki ima opravka s to stvarjo, bodo izvajanja predavateljeva dobrodošla. Jako zanimivo je pre-daval idealni nas tovariš Lunaček o hranitvi ptic, ki žal, čezdaljebol izginjajo z vrtov, kjer se tembolj brezskrbno množijo sovražniki našega sadnega drevja. Koliko se da s pomočjo šolske mladine v tem pogledu doseči in kolikiega vzgojnega in praktičnega

pomena je tak pouk, ve le tisti, ki sam vneto deluje v tem smislu. Kot izvrstno knjigo nam je tovariš Lunaček v to svrho priporočal „Berlepseh: Vogelschutz“. Vsi predavatelji so želi bogato zahvalo za trud in požrtvovalnost. Občni zbor se je vršil nato po običajnem vzpostredu in predolglo bi bilo naštevati vse podrobnosti. Omenjam naj samo nekatere stvari. Posebno je bilo opaziti, da vlada med društveniki več zanimanja za stvar kakor je bilo to doslej navadno. Debata je bila tuintam naravnost zanimiva. Društveni odbor je ostal, pač pa smo izvolili namesto dosedanjega tajnika tovariša Fr. Marinčka, ki je odšel službovat v Ljubljano, tovariša Maksa Hočevarja, strokovnega učitelja na meščanski šoli v Krškem, za tajnika. Tovariš Tratar je pozivljal družbenike, naj pridno pristopajo k društvu „Samopomoč“, in v oigled dejstvu, da ima omenjeno društvo v našem okraju le malo članov, bi bilo želeti, da ne ostane glas tov. Tratarja glas vpijočega. Ker je potrebno, da pritegnemo k delovanju tudi mlajše moči, smo izvolili za pomladno zborovanje tov. Frančiška Levstika iz Mokronoga kot poročevalca o našem socialnem delovanju. Kakor vsakokrat, je tudi temu zborovanju prisostoval naš nadzornik Stiasny, ki je svojemu učiteljstvu zvest, kakor — ono njemu. Kot gosta mi je omeniti še tovariša Škulja iz Ljubljane in predsednika domačega krajnega šolskega sveta G. Prijatelja, o katerem z ozirom na šolo pač velja rek „nomen est omen“. G. Prijatelj se imamo tudi zahvaliti, da se je drugi, sicer ne glavni, a tem potrebnejši del zborovanja tako poveljno obnesel. Po oficialnem delu smo se namreč zbrali v Prijateljevi gostilnici in reči moram, da sem malokje na deželi našel tako ljubeznivo, točno, dobro in — ceno potrežno kakor v Trzinu. Ravno tako je tudi domače učiteljstvo storilo vse, da nam ostanejo spomini na Trzin neizbrisno zapisani v analih našega skupnega dela. —

—k.

**\*\* Proforsorske vesti.** Profesor na moški pripravnici v Ljubljani dr. Valentin Kušar in profesorja na ženskem učiteljsišču dr. Fran Ilešič in Josip Verbič so pomaknjeni v VIII. činovni razred.

**\*\* Nemški srednješolci demon-**  
**strantje.** Dne 3. t. m. se je zbralo pred hišo  
dr. Kukovca v Celju, kjer je visela v proslavo  
cesarjevega jubileja slovenska trobojnica —  
nebroj nemških nad-budnih fantalinov, med  
nimi večinaoma dijaki nemške gimnazije  
v Celju. V oči jih je bodla slovenska trobojnica;  
zato so pričeli žvižgati in tuliti „heil“. Od  
jako zanesljive strani se nam poroča, da se je  
vrglo celo nekaj kam-nov proti oknom in  
hišnim vratom. Ves ta prizor je trajal več kot  
pol ure. Mestna policija je žvigala medtem  
seminjta ter se z dijaki „posvetovala“, kako  
bi bilo mogoče spraviti zastavo s strehe. „Die  
Fenster einschlagen, dann hineinsteigen und  
herunterreißen!“ sem slišal nekoga svetovati;  
drugi pa je imel še pametnejšo idejo: „Alle  
Windischen erschlagen, dann wird Ruhe!“ itd.  
Da pri tem „kulturnem delu“ ni manjkalo še  
običajnih psov, je umevno. Mirno tam sto-  
ječim Slovencem se je zabrusilo v obraz:  
„Windische Frechlinge“ itd. Ko se je hotelo  
dotičnika, ki je dijak celjske nemške gimnazije,  
prijeti, je izgiulil kakor kafa med množico.  
Ni nam prav nič za ono „nedolžno“ tulenje;  
prijajmo samo dejstvo, da so se nemški  
srednješolci te menda pol ure trajajoče demon-  
stracije udeležili ter da so razgrajali po cesti  
pri belem dnevu; da, celo pred očmi  
mimoidožega nemškega profesorja.  
To presega že vse meje! Naše fante se pre-  
ganja, hoče se jim zabraniti slovenska gorovica,  
nemški srednješolci pa nemoteno pri belem  
dnevu kalijo mir in grozijo mirnim meščanom  
s pobijanjem oken in še s hišum! Tu sem  
naj utaknejo poklicani svoj nos!

**Domaće ognjišče.** Štev. 11. Vsebina:  
1. J. Dimnik: Cesarjeva vladarska šestdesetletnica. — 2. Ferdinand Juvanc: Sola in domača hiša. — 3. Marica Žgurjeva: O pomenu ženskih rodnih del in njih koristi. — 4. Domači zdravnik. Dr. E. Bretl: Naši zobje in njih negovanje. — Nekaj besedi o škrlatici. — V boju proti jetiki. — Deset zapovedi za zdravje. — 5. Dopisi. — 6. Listek. — 7. Plemič: Berač. — 7. Drobtine. — Toplo priporočamo!

**Naša bodočnost.** Štev. 5. Vsebine: 1. Bistran: Na ladji. — 2. A. S. Pri-  
savski: Resnice — cvetice. — 3. Ferdo  
Plemič: Pismo. Zgodovinska črtica. — 4.  
Andrejev: Jesen je bila... — 5. Bloci-  
Podravski: Matere velikih ljudi — 6.  
A. Smrdelj: Slovanski blagovestnik sv.  
Metod med Slovani v Ljubiji. — 7. Razgled  
po domu in svetu: Zgodovinske črtice. —  
Raznoterosti. — Toplo priporočamo!

**Zvonček.** Štev. 13. Vsebinska: 1. Slovo in vrnitev. Dušan. Pesem. 2. Škrat. Zori-slav. Pesem. — 3. Pomoč v sili. Ivo Trošt. Povest. — 4. Skromnost cesarice Elizabete. Ivo Trošt. Povest s podobo. — 5. Snežinke. Sokolov. Pesem. — 6. Cesar kot lovec.

Podoba. — 7. Mladi fizik. J. N. Poučni spis. — 8. Kdo ugane? Ivo Trošt. Povest s podob. — 9. Miklavževska. E. Gangl. Pesem s podob. — 10. Sv. Miklavž. Mlinarjevega Joska. F. Palnák. Povest. — 11. Pouk in zabava. Senčna podoba. — Ivo Trošt. — Stoletnica osmrtnic. — Lena muca. Zorko Prelovec. Uglasbena pesem. — Mladi kralji in kraljice. — R-šitev. — 12. Ob sklepu devetega letnika.

**A. Askerc: Akropolis in piramide.**  
Založil L. Schwentner v Ljubljani. Cena broš.  
K 3.—, elegantno vezani K 4-50, po pošti  
20 v več. To najnovejše delo Askercovo prav  
toplo priporočamo.

**Ustanova za štajerske umetnike.** Grafica Teodora Kottulinska je darovala povodom cesarjeve šestdesetletnice v prospeh in povzdigu umetnosti na Štajerskem in v spomin na svojega soproga kot prvega protektorja društva upodablajočih umetnikov na Štajerskem glavnicno 25 tisoč kron. Letne obresti se naj vporabljajo v nakup del štajerskih umetnikov. Upravitelj ustanove je štajerski deželni odbor.

Na c. kr. dunajski akademiji upodabljaljočih umetnosti (slikarski odderek) je napravilo sprejemni izpit za šolsko l. 1908/9. nad 200 dijakov, večinoma Nemcev. Sprejetih e bilo samo 37, a med temi dva Slovenci: Zmagoslav Cotič iz Trsta in Josip Pungartnik iz Vranskega pri Celju (Savinjska dolina). To sta edina Slovenca na slikarski visoki šoli na Dunaju.

Nov list. V najkrajšem času prične izhajati v Ljubljani nov list, mesečnik, ki bo izpolnil veliko vrzel na polju našega strokovnega informacijskega in organizacijskega časa. V prejšnjih časih je bila znanost le last višjih krogov, dandanes pa, ko živimo v času splošne demokratizacije, odprla so se ljudstvu tudi vrata v hram prosvete in kulture. Znanost se populizira. Izobrazbo, prosveto med ljudstvo, je danes klic vseh kulturnih narodov. Za povsod se je ta klic praktično izvedel. Tudi pri nas na Slovenskem smo nekaj začeli v tem oziru. Lepi so že uspehi, da, tako lepi, da je treba misliti na organizirano, smiselno ljudsko-izobraževalno delo. Ljudskih knjižnic je premalo in še te so nekatere pomanjkljivo urejene. Predavanja se premalo goje, izobraževalna društva in čitalnice se morajo preurediti, da bodo izpolnjevala svoj namen. Kje so drugod tako vzorno urejena vseučilišča?

Novi list bo vse to ljudsko izobraževalno delo v drugih narodih zasledoval in prinašal natančna poročila. Prinašal bo tudi natančna poročila in statistike o našem ljudsko-izobraževalnem delu. Služil bo tedaj knjižničarjem, predavateljem, snovalcem in voditeljem izobraževalnih društev in čitalnic in sploh vsem onim, ki se za ljudsko-izobraževalno delo zanimajo in so na tem polju delavni.

List se bo pričel izdajati le, če se oglasi toliko naročnikov, kolikor jih je za vzdrževanje lista potrebno.

Uprava „Ljudske prosvete“  
v Ljubljani, Vegove ulice št. 2.

+ **Akademija.** Na obćnem zboru dne 16. pret. m. voljeni odbor se je sestavil takole: predsednik dr. Vladimir Ravnihar, podpredsednik ces. svetnik Ivan Franke, tajnik dr. Josip Cerk, blagajnik prof. Josip Reisner, knjižničar in gospodar dr. Pavelj Grošelj, odborniki: dr. Jernej Demšar, Anton Sajovic, Rasto Pustoslemšek, dr. Josip Stojce, ing. Jakob Turki; namestniki: dr. Dragotin Lončar, dr. I. Merhar, dr. Pavel Pestotnik; pregledovalci računov: dr. Josin Krevelj, dr. Anton Švigelj, dr. Josip Tičar. — Društvo prične zopet s svojim rednim delovanjem, namreč s predavanji. Za predavanje se je že oglasilo več predavateljev, ki bodo svoja predavanja izbrali iz sociologije, prirodoslovja (fizike), medicine, zgodovine, zemljepisja, prava itd. Prvo predavanje je v nedeljo 6. grudnia ob 6. zvečer v „Mestnem domu“. Predava ces. svetnik g. Ivan Franke o temi „Kapitalin delo“. — Kjerkoli po deželi žele predavanj, naj svoje želje zlasti tudi glede snovi predavanja sporoče ljudsko-izobraževalnemu društvu „Akademija“ v Ljubljani.

+ **Simon Gregorčičeva** čitalnica v Ljubljani šteje 79 časopisov, in sicer 49 slovenskih, 18 hrvaških, 16 čeških, 1 slovaški, 2 ruska, po en rusinski in poljski, 2 italijanska ter 16 nemških. Obisk čitalnice je do 1. aprila znašal po 80 oseb na dan, pozneje pa po 60 oseb. Knjižnica šteje danes nad 1800 knjig. Lani se je pomnožila za 600 knjig. Od teh je okoli 900 slovenskih, 700 nemških, 100 hrvaških in 100 čeških, ruskih in drugih. Vsak mesec se izposodi iz knjižnice po 1200 do 1300 knjig. Lani se je izposodilo 130.000 knjig na 1000 legitimacij. Čitateljev je bilo 840.

✚ **Ljudska galerija v Simon Gre-**  
**gorčičevi čitalnici** je s 1. dec. prinesla nova  
serijo reprodukcij, lepih in mikavnih kakor  
vedno. Poleg starejših umetnikov srečavamo v  
njej celo vrsto modernih umetnikov. Opozarjamo  
na to najnovejšo serijo.

**+ Občinsko starešinstvo v Mirnu na Goriškem** je sklenilo, da v proslavo cesarjevega jubileja ustanovi sporazumno z akademičnim društvom Adrija "Jubilejsko knjižnico" v Občinskem domu in se prizna v dosego tega namena 50 K kot vsakoletni prispevek iz občinske blagajnice mirense občine. — Kar se sme na Goriškem, to je prepovedano v Idriji na Kranjskem! Seveda: v znamenju — sprave!

+ **Ljudska knjižnica v Ptuju.** Ker je minilo leto, odkar se je otvorila javna ljudska knjižnica v Ptuju, za katere ustanovitve se imamo zahvaliti dr. Jurteli, je poročal vodeči jo odsek v sredo 25. nov. na zabavnem večeru ptujske čitalnice o njenih uspehih. Knjižnica se je ustanovila in se vzdržuje po darovih ptujskih rodoljubov. Knjig so darovali: dr. Komljanec 54, dr. Gregorec 51, dr. Jurtela 31, notar Bratkovič in dr. Horvat po 29, Zupane in Zelenik po 3, Novak 1. Kupilo se je 46 knjig. V knjižnici je sedaj uvrščenih 212 knjig, ozir. del. Izkaznic, za katere se izposojujejo knjige, se je izdalo 58 osebam 98 in je bilo nanje izposojenih 750 knjig. — V denarju se je nabralo 238 K 74 h, ki so ga darovali večinoma domači rodoljubi in ptujska posojilnica (50 K), za kar jim bodi vsem izrečena iskrena zahvala. Potrosilo pa se je 230 K 85 vin, in sicer za omaro 40 K, za nakup knjig 75 K 22 vin, za vezanje knjig 98 K 51 vin., za tiskovine 11 K 12 v. in za poštnino 6 K. Izposojujejo se knjige v ptujskem Narodnem domu, in sicer vsako nedeljo od 11. do 12. in ob sredo od pol 7. do pol 8. ure zvečer. Pravico izposojevati si knjige ima vsakdo in le žeteli je, da porabijo to ugodno priliko vsi, bodisi iz Ptuja ali okolice, ki jim je od tega, da se sami dalje izobražujejo pa tudi plemenito zabavajo zlasti sedaj ob zimskih večerih.

+ V Jamljah pri Devinu je ustanovila goriška "Zveza narodnih društev" bralno društvo.

\* **Zahvala cesarjeva.** „Wiener Zeitung“ je objavila lastnoročno pismo, v katerem se cesar zahvaljuje svojim narodom za proslavo 30 letnice njegovega vladanja.

**\* Poslanska zbornica.** V poslanski zbornici je govoril dr. Adler, rekoč med drugim: V tem trenutku zaslepljenja in slabosti vlade je treba odločno protestirati proti temu, da se hoče velika narodna vprašanja rešiti z rabljem in spletkaritimi proti parlamentu. Predvsem je treba protestirati proti odredbam, izdanim v Pragi. (Živahna pohvala.) Nagli sod je popolni polom stare avstrijske vladne metode, dokaz za popolno nesposobnost vladanja strank, ki so sedaj na krmilu. (Pohvala.) Socialni demokrati obsojajo izgrede v Pragi ali tudi na nemškem Češkem. — S krivico se ne dela politike. Pretrpljena krivica ne daje nikake svobodnice za novo krivico. (Živahna pohvala.) Govornik je rekel, da nima minist. preds. sposobnosti, da bi združil državo ohranjajoče stranke, zakar niso bili pogoji nikdar manjši nego sedaj, ter je protestiral proti eventualnemu razpustu drž. zbora. Govornik je izjavil dalje, da bodo socialni demokrati glasovali le za najnost prvega čitanja proračunskega provizorija, da se izvede normalna rešitev proračuna. Za posl. dr. Adlerjem je govoril posl. Udržal o praških demonstracijah, o neumestni nemški obstrukciji v češkem dežel-nem zboru in je ob neprestanih hrupnih protestnih klicih levice očital Nemcem, da hočejo za vsako ceno ohraniti prevladje. Kritikoval je proglas naglega sode nad Prago in vedenje nemškega ministra-rojaka dr. Schreinerja. Govornik je izrekel nado, da se Nemci in Čehi nekdaj najdejo na polju pravega delovanja, tjer Čehi ne podležejo. — Posl. Hribar je vložil interpelacijo glede vedenja predsednika višega sodišča v Gradu, ki je rekel slovenskim uradnikom, prišedi k njemu v avdicijeno, naj se ne utikajo v strankarske boje, dočim ni predsednik kaj takega naročil nemškim uradnikom. Potem interpelacija posl. Hribarja glede kazenskih razprav povodom ljubljanskih demonstracij. V poslanski zbornici je govoril tudi posl. Fon o razmerah na državnih šolah v Gorici. Zahteval je premostitev slov. učiteljšča iz Kopra v Gorico. Zahteval je, da se vzporedno z laškim vseučiliščem ustanovi slovensko vseučilišče v Ljubljani, izrekel se je v imenu Jugoslovancev proti Trstu kot sedežu nove laške juridične fakultete. Končno je navajal razne goriske gospodarske zahteve. — Češki socialni demokrat Modráček je govoril o Bienerthovi vladi, ki je začela svoje delovanje z grožujo, da razpusti parlament ter je dala proglasiti naglo sodstvo v Pragi. Govornik protestira proti tej odredbi ter pravi, da so za to, kar se je v Pragi dogodilo, odgovorni „ne samo poslanci na levi in desni, ampak tudi gospodje na ministrskih klopeh.“ (Pritrjevanje.) Če bi kdo moral na vislice, bilbi to prvi vrsti krivičnici avstrijski sistem! Letos, v vladarskem jubilejskem letu, ko je cesar izustil krasno besedo: Vse za otoka, je 50 tisoč otrok čeških delavcev na severnem Češkem, na Moravskem in Slezkem brez pouka v svoji materinščini. Bosanskim mohamedancem je obljubil dunajski župan sezidati mošejo na Dunaju, odreka pa 30.000 češkim otrokom na Dunaju pravico do ene edine češke šole. De-